

CENSORINSTITUTIONEN UNDER FORANDRING

**Rapport fra en arbejdsgruppe nedsat af
Videnskabsministeriet,
Universitets- og Bygningsstyrelsen**

Februar 2008

Indholdsfortegnelse

FORORD

1. INTRODUKTION.....	3
2. RESUMÉ	6
3. DET DANSKE KVALITETSSIKRINGSSYSTEM.....	9
4. CENSORINSTITUTIONEN	11
5. CENSORINSTITUTIONEN I INTERNATIONALT PERSPEKTIV	14
6. OMFANG OG ANTAL AF PRØVER BEDØMT MED EKSTERNE CENSORER	16
7. CENSORINSTITUTIONENS RESSOURCEFORBRUG	19
8. STIKPRØVEVIS CENSUR.....	22
9. CENSORINSTITUTIONENS ORGANISERING	24
10. CENSORKORPSENE REKRUTTERING OG SAMMENSÆTNING	29
11. CENSORKVALIFIKATIONER	32
12. DE STUDERENDES RETSSIKKERHED.....	33

Bilag

Bilag 1: Arbejdsgruppens kommissorium

Bilag 2: Analyse af anvendelsen af censur

Bilag 3: Analyse af udgifter til censur

Bilag 3A: Udgifter til censur ved Aarhus Universitet og Handelshøjskolen i København

Bilag 4: Beskrivelse af censorkorpse

Forord

Rapporten ”Censorinstitutionen under forandring” er udarbejdet af en ekstern arbejdsgruppe nedsat af Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen.

Af de almindelige bemærkninger til lovforslag L 140, afsnit 2.4. (belysning af muligheder for en ny censorordning) fremgår:

”...Regeringen ønsker at få undersøgt, om anvendelsen af censorer, herunder ekstern og intern censur, prioriteres hensigtsmæssigt under hensyn til den målopfyldelse, der skal afprøves, og under hensyn til den prøvetype, der anvendes. Regeringen ønsker endvidere at få belyst sammenhængen mellem udbuddet af de mange forskellige universitetsuddannelser, der er udviklet gennem de senere år, og muligheden for at oprette landsdækkende censorkorps samt muligheden for at sikre den nødvendige faglige ekspertise ved beskikkelsen af censorer.

Der er i den forbindelse behov for en faglig og økonomisk analyse af den eksisterende censorordning, herunder dennes uafhængighed af universiteterne, og om ministeriets beskikkelse af censorer eventuelt kan overtages af universiteterne eller andre, som kan forestå den faglige udvikling af beskikkelsen.

Derfor igangsættes et analysearbejde mellem Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og repræsentanter fra universiteterne, censorformandskaberne og de studerende...”

På grundlag af disse bemærkninger blev der i oktober 2007 nedsat en ekstern arbejdsgruppe, som havde til opgave at belyse muligheder for en ny censorordning. Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen, har varetaget sekretariatsbetjeningen af arbejdsgruppen.

Arbejdsgruppen har ansvaret for anbefalingerne i rapporten.

Rapporten vil i sin helhed i april 2008 blive sendt i høring blandt relevante parter, hvorefter ministeren med forligspartierne vil drøfte rammerne for en fremtidig censorordning.

1. Introduktion

Den danske tradition for ministerielt beskikkede censorer, de såkaldte eksterne censorer, er unik sammenlignet med andre lande. På universitetsuddannelserne anvendes de eksterne censorer på både bachelor-, kandidat- og masteruddannelserne. Det er i dag et centralt fastsat krav, at mindst 1/3 af en universitetsuddannelses samlede ECTS-point skal dokumenteres ved prøver, hvori udover undervisere (eksaminatorer) medvirker eksterne censorer, og at disse prøver skal dække uddannelsens væsentlige områder, herunder bachelorprojekt, kandidatspeciale og masterprojekt. Herudover kan det efter universitetets beslutning fastsættes, at prøver alene bedømmes af eksaminatorer eller af eksaminatorer og censorer, som er udpeget af universitetet blandt underviserne på universitetet eller andre universiteter med samme eller beslægtede uddannelser, de såkaldte interne censorer.

De eksterne censorers opgave er at sikre det faglige niveau og de studerendes retssikkerhed ved den enkelte prøve. Derudover har de eksterne censorer til opgave - gennem censorformandskaberne - at bidrage til en overordnet kvalitetssikring af uddannelserne.

I løbet af de seneste år har mulige ændringer af censorinstitutionens rolle været genstand for drøftelser bl.a. set i lyset af et øget fokus på kvalitetssikring og internationalisering af de danske universitetsuddannelser. Regeringen foreslog således - på baggrund af drøftelser i Globaliseringsrådet - at censorinstitutionen skulle revideres med øget fokus på de studerendes retssikkerhed. Et forslag til revision indgik i det udkast til forslag til ændring af universitetsloven, som blev sendt i høring i december 2006. Høringen viste imidlertid, at høringsparterne ikke fandt den foreslåede ændring tilfredsstillende.

Den 31. januar 2007 fremsatte videnskabsministeren lovforslag nr. L 140: Forslag til lov om ændring af universitetsloven. Af lovforslagets bemærkninger fremgik det: "at regeringen på baggrund af høringen ønskede at få gennemført en faglig og økonomisk analyse af den eksisterende censorordning, herunder dennes uafhængighed af universiteterne, og om ministeriets beskikkelse af censorer eventuelt kan overtages af universiteterne eller andre, som kan forestå den faglige vurdering af beskikkelsen."

Disse bemærkninger har dannet udgangspunkt for nedsættelse af en arbejdsgruppe og udarbejdelsen af arbejdsgruppens kommissorium, jf. bilag 1.

Af kommissoriet fremgår det, at arbejdsgruppen med indstilling til Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen skal belyse og afdække følgende:

- Censuromfanget, herunder om den nuværende skelnen mellem forskellige former for censur, og om den fastsatte 1/3-regel er hensigtsmæssig i forhold til universiteternes prioritering i forhold til målopfyldelse og prøvetype.
- De nuværende omkostninger forbundet med anvendelsen af ekstern og intern censur set i forhold til de samlede uddannelsesomkostninger.

- Om der er behov for en forenkling af censororganisationens struktur, herunder om organiseringen af de landsdækkende censorkorps er hensigtsmæssig, herunder i hvilken udstrækning der ved etableringen af nye uddannelser sker en tilknytning til korps dækkende lignende og beslægtede uddannelser.
- Hvorledes censorinstitutionen hensigtsmæssigt kan bidrage til at sikre den enkelte studerende retssikkerhed og kvaliteten af den enkelte prøvesituation, herunder om den nuværende klageadgang opfylder sit formål.
- Om den nuværende procedure med udpegning, indstilling og beskikkelse og fordeling i tilstrækkelig grad sikrer censorernes uafhængighed af universiteterne.
- Hvordan rekrutteringen m.v. af censorer fremover kan tilgodeसे censorernes faglige og andre kompetencer i forhold til at vurdere forløbet og resultatet af en prøve.
- Hvorledes den løbende fornyelse af censorkorpsene sikres.
- Censorkorpsets rolle i forbindelse med kvalitetssikring og udvikling af uddannelserne i lyset af Akkrediteringsinstitutionens etablering.

Arbejdsgruppens medlemmer

Formand:

Christian Thune, tidligere direktør, Danmarks Evalueringsinstitut

Medlemmer:

Dina Bloch, studerende, Aarhus Universitet

Hans Peter Jensen, tidligere rektor, Danmarks Tekniske Universitet

Per Knudsen, formand for censorkorpset for engelsk

Hans Kristensen, formand for censorkorpset for sociologi

Hanne Krogstrup, prorektor, Aalborg Universitet

Hans J. Munkholm, formand for censorkorpset for matematik

Peter Erling Nielsen, studieleder, Københavns Universitet

Sekretariat:

Helle Rosenvold Anderson, fuldmægtig, Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen

Camilla Badse, fuldmægtig, Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen

Gertie Lund, chefkonsulent, Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen

Arbejdsgruppen har holdt fem møder i perioden oktober 2007 til februar 2008.

2. Resumé

Denne rapport analyserer den eksisterende censorordning på universitetsområdet, dvs. de såkaldte eksterne censorer og deres opgavevaretagelse og organisering. De eksterne censorers opgave er i dag at sikre det faglige niveau og de studerendes retssikkerhed ved den enkelte prøve. Derudover har censorerne til opgave - gennem censorformandskaberne - at bidrage til en overordnet kvalitetssikring af uddannelserne. Det er arbejdsgruppens vurdering, at det arbejde, der i dag udføres af censorformandskaber og censorer, er betydningsfuldt. Samtidig er der dog behov for at vurdere censorinstitutionens rolle set i lyset af de seneste års udvikling i kvalitetssikringen på universitetsområdet.

Med indførelsen af et akkrediteringssystem, hvor alle nye universitetsuddannelser akkrediteres inden godkendelse og eksisterende uddannelser akkrediteres på turnusbasis, sikres systematisk kvalitetssikring af alle universitetsuddannelser. Akkrediteringsinstitutionens mandat sætter et øget fokus på universiteternes løbende interne kvalitetssikring af deres uddannelser, og samtidig hermed får indførelsen af obligatoriske aftagerpaneler også konsekvenser for censorinstitutionens hidtidige opgaver.

Arbejdsgruppen finder tidspunktet meget relevant for at påtage sig den opgave at analysere den eksisterende censorordning på universitetsområdet og stille forslag til forbedringer og nye prioriteringer. Arbejdsgruppen er gået til opgaven i anerkendelse af censorinstitutionens stærke placering i den almindelige forståelse af kvalitetssikring af uddannelserne.

Vigtigste anbefalinger

Censorinstitutionens fremtidige kvalitetssikringsrolle

Med oprettelsen af Akkrediteringsinstitutionen og nedsættelsen af aftagerpaneler på universiteterne bortfalder nogle af censorinstitutionens opgaver. Censorinstitutionen vil med fordel kunne udvikle sin rolle ved at påtage sig at sikre ikke alene, at den enkelte universitetsuddannelse holder et niveau med tilsvarende uddannelser ved andre universiteter, men især at selve prøvesystemet fungerer efter sit formål og i overensstemmelse med uddannelsens og undervisningens mål. Dermed kan censorinstitutionen få en meget væsentlig funktion i kvalitetssikringen af prøvesystemerne gennem indsigt i og tilbagemeldinger om prøvernes form og indhold.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at censorernes opgave vedrørende rådgivning og løbende dialog om uddannelsens kvalitet og hensigtsmæssighed i forhold til arbejdsmarkedet bortfalder, idet denne opgave i fremtiden varetages af Akkrediteringsinstitutionen og af aftagerpanelerne. Det betyder, at censorernes

kvalitetssikringsopgave i fremtiden fokuseres på mikro-niveau, dvs. prøve- og eksamenssystemets kvalitet, herunder eksamensopgavernes kvalitet m.v.

Omfang og antal af prøver bedømt med eksterne censorer

Antallet af prøver i de enkelte uddannelser og prøvernes omfang i forhold til uddannelsens samlede ECTS-point fastsættes af universiteterne inden for rammerne af uddannelsesbekendtgørelsen og eksamensbekendtgørelsen.

Det har ikke været arbejdsgruppens opgave at tage stilling til, om antallet af prøver i de enkelte universitetsuddannelser er hensigtsmæssig, men derimod om der er behov for inddragelse af beskikkede censorer ved så mange prøver, som det i dag er tilfældet, og censuromkostningerne i forhold til de samlede uddannelsesomkostninger. Det er i dag et krav, at mindst 1/3 af en uddannelses samlede ECTS-point skal dokumenteres ved prøver, hvori medvirker eksterne censorer, men de fleste uddannelser ligger væsentligt over dette krav.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at universiteterne i deres kvalitetssikringspolitik for uddannelserne formulerer en sammenhængende politik for dels omfanget af prøver, dels hvilke prøver der skal dokumenteres ved eksterne prøver, og at universiteterne i tilknytning hertil gør sig det medfølgende ressourceforbrug, incl. forbruget af censur, klart. I forlængelse heraf anbefales det, at uddannelsens væsentlige områder, herunder bachelorprojekt, kandidatspeciale og masterprojekt, fortsat dokumenteres ved eksterne prøver, og at det bør overvejes, om der herudover er behov for en centralt fastsat regel om, at fx mindst 1/3 af uddannelsens samlede ECTS-point skal bedømmes med ekstern censur. Universiteterne bør desuden få mulighed for at opfylde kravet om brug af ekstern censur gennem anvendelse af stikprøver ved skriftlige prøver.

Censorinstitutionens ressourceforbrug

Ved danske universiteter fører undervisningen i lighed med, hvad der er tilfældet på det forudgående uddannelsessystem, næsten uden undtagelse frem til en prøve, der igen som hovedregel bedømmes med medvirken af en ekstern censor. Et eksamenssystem med mange prøver, herunder mange prøver med flere bedømmere, er ressourcekrævende set i forhold til de samlede uddannelsesomkostninger. De samlede lønudgifter til censur på universiteterne anslås til at udgøre mindst 135 mio. kr. eller ca. tre procent af de bevillinger, som universiteterne modtager til heltidsuddannelse. Dertil skal lægges udgifter til transport, forplejning, sekretariatsbetjening af censorformandskaber etc.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at universiteterne iværksætter en kritisk undersøgelse af prøve- og eksamenssystemet og omkostningerne forbundet hermed.

Censorinstitutionens organisering

Der er i dag 104 censorkorps med tilsammen ca. 9560 beskikkede censorer. 46 af disse censorkorps er alene knyttet til ét universitet. Censorkorpsene varierer i størrelse fra 4 til 1934 personer. Antallet af censorkorps er ikke alene stort, men også stigende, fordi universiteterne i forbindelse med udbud af en række nye tværfaglige uddannelser ønsker at oprette egne censorkorps med den begrundelse, at der ikke er fagspecifik ekspertise inden for eksisterende korps. Set i forhold til universitetsområdets omfang og i henseende til de afledte omkostninger til sekretariatsbetjening og lignende er det ikke nødvendigt med de mange censorkorps med hvert sit selvstændige formandskab.

Arbejdsgruppen anbefaler, at det gældende principielle krav om, at censorkorps skal være landsdækkende, fastholdes og styrkes i form af oprettelsen af en række overordnede landsdækkende områdekors svarende til fx de faglige hovedområder, hvorunder er tilknyttet flere fagkorps. Nye uddannelser tilknyttes et eksisterende fagkorps og kun undtagelsesvis oprettes et nyt fagkorps under et eksisterende områdekors. Den enkelte uddannelse kan anvende censorer fra mere end et fagkorps, herunder fagkorps under flere områdekors.

Censorinstitutionens uafhængighed af universiteterne fremhæves ofte som centralt for censorinstitutionens virke, men undersøgelser viser, at censorinstitutionen ikke i alle tilfælde fungerer uafhængigt af uddannelserne.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der fortsat skal beskikkes eksterne censorer af en statslig myndighed. Denne censormyndighed skal ikke blot være uafhængig af universiteterne, men også af den myndighed (Videnskabsministeriet), der fastsætter reglerne for uddannelserne. Det ville være en naturlig opgave for censormyndigheden at modtage indberetninger fra formændene for fagkorsene og fra områdeformandskaberne samt monitorere censorinstitutionens arbejde.

De studerendes retssikkerhed

Varetagelsen af de studerendes retssikkerhed fremhæves oftest som fordelen ved at have en censorinstitution. Markeringen af retssikkerhed er dog sjældent ledsaget af en nærmere uddybning af begrebet. Arbejdsgruppen peger på tre relevante perspektiver i retssikkerhed: det pædagogiske perspektiv, det faglige perspektiv og det etiske perspektiv.

Arbejdsgruppen anbefaler, at universiteterne gør prøve- og eksamensteknik til en obligatorisk del af uddannelsen af universitetslærere. Ligeledes bør universiteterne udarbejde etiske retningslinjer for sikring af de studerendes rettigheder, herunder i eksamenssammenhæng, og arbejde på at styrke den juridiske sagsbehandling ved behandlingen af klage- og ankesager, herunder især at sikre, at afgørelser begrundes i overensstemmelse med forvaltningslovens krav.

3. Det danske kvalitetssikringssystem

I et notat fra oktober 2005 til Globaliseringsrådet blev kvalitetssikringssystemet for universitetsuddannelserne beskrevet som bestående af tre elementer:

- Universiteternes interne evaluering af uddannelse og undervisning
- Danmarks Evalueringsinstituts eksterne evalueringer
- Censorinstitutionen med eksterne censorer, der kvalitetssikrer dels den enkelte prøve i uddannelsen, dels hele uddannelsen

Denne tredeling er 2½ år senere afgørende ændret først og fremmest med indførelse af en akkrediteringsinstitution for videregående uddannelser, der for universitetsområdets vedkommende afløser Danmarks Evalueringsinstituts opgaver med ekstern kvalitetssikring af uddannelserne. Akkrediteringsinstitutionens mandat sætter et øget fokus på universiteternes løbende interne kvalitetssikring af deres uddannelser, og sammen med indførelsen af obligatoriske aftagerpaneler på universiteterne får dette konsekvenser for censorinstitutionens nuværende opgavevaretagelse.

Samtidig er det danske kvalitetssikringssystem på universitetsområdet under indflydelse af dels danske universiteters øgede interesse i deres rolle i globaliseringen af videregående uddannelser, dels de forpligtelser som Danmark har påtaget sig i forbindelse med kvalitetssikring af uddannelserne som en konsekvens af deltagelsen i Bologna-processen.

Kvalitetssikring indgår som et vigtigt element i Bologna-processen for videregående uddannelser i 45 europæiske lande. På baggrund af ENQA-rapporten "Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area" tiltrådte ministrene fra de europæiske lande, herunder den danske videnskabsminister, i 2005 fælles standarder og retningslinjer for kvalitetssikring. Universiteterne arbejder derfor i øjeblikket på at tilpasse sig rapportens retningslinjer. Standarderne vedrører tre forskellige aspekter ved kvalitetssikring af uddannelsesområdet, hvoraf den første del vedrører universiteternes interne kvalitetssikring.

Det er universiteternes ansvar at sikre, at deres forskningsbaserede uddannelser er af høj international kvalitet, og at denne kvalitet løbende kan dokumenteres. Det enkelte universitet beslutter selv, hvorledes uddannelsesbevillingerne (taxametertilskuddet) skal anvendes, herunder fordeling på undervisning, prøver m.v., herunder censur, samt kvalitetssikring og -udvikling af uddannelserne.

Universiteternes interne kvalitetssikring

Med universitetsloven fra 2003 blev der sat øget fokus på kvalitetssikring af såvel forskning som uddannelse, og opgavevaretagelsen blev præciseret. Instituttlederen har fået til opgave at sikre kvalitet og sammenhæng i instituttets forskning og undervisning og skal med inddragelse af studienævn og studieleder følge op på evaluering af

uddannelse og undervisning. Studienævnet har samtidig fået til opgave at påse, at opfølgningen finder sted. Dekanen (eller eventuelt rektor) har det overordnede ansvar for ledelsen af hovedområdet og skal sikre sammenhæng mellem forskning, uddannelse og kvalitet af uddannelse og undervisning samt tværgående kvalitetsudvikling af hovedområdets uddannelse og forskning.

Den eksterne kvalitetssikring

Den eksterne kvalitetssikring af universitetsuddannelser tager sit udgangspunkt i den målsætning, at der på universiteterne gives forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau. Systematiske eksterne evalueringer af universitetsuddannelserne blev fra 1992 gennemført af Evalueringscenteret og fra 1999 af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA).

De systematiske evalueringer, som blev gennemført af Evalueringscenteret/EVA, er med akkrediteringsloven fra marts 2007 erstattet af et nyt eksternt kvalitetssikringssystem på universitetsområdet i Danmark. Det nye eksterne kvalitetssikringssystem skal leve op til ENQA-standarderne.

Akkreditering

Med indførelsen af et akkrediteringssystem, hvor alle nye universitetsuddannelser akkrediteres inden godkendelse og eksisterende uddannelser akkrediteres på turnusbasis, sikres systematisk kvalitetssikring af alle universitetsuddannelser.

Akkrediteringsrådet skal kontrollere og dokumentere kvaliteten og relevansen af videregående uddannelser i Danmark. Akkrediteringsrådet træffer afgørelse om akkreditering af nye og eksisterende uddannelser på baggrund af fire fastsatte overordnede kriteriesøjler for universitetsuddannelsers relevans og kvalitet. I forbindelse med akkreditering af eksisterende uddannelser er det et universitets opgave at dokumentere, at dets uddannelser lever op til de opstillede kriterier. Den nærmere uddybning af de fastsatte kriteriesøjler fremgår af bilag 1 til bekendtgørelse nr. 1030 af 22. august 2007.

Med akkrediteringsbekendtgørelsen er de europæiske standarder vedrørende universiteternes interne kvalitetssikring i øvrigt blevet implementeret som standard for universiteternes interne kvalitetssikring, jf. bekendtgørelsens bilag 1, kriterium 8: "Løbende intern kvalitetssikring af uddannelsen".

Aftagerpaneler

Som følge af ændring af universitetsloven fra juni 2007 skal universiteterne senest den 1. januar 2008 have nedsat et eller flere rådgivende aftagerpaneler. Dette indebærer, at alle universitetsuddannelser skal være tilknyttet et aftagerpanel fra denne dato.

Universiteterne skal sikre dialog mellem aftagerpanelet og universitetet om uddannelsernes kvalitet og relevans for samfundet og inddrage aftagerpanelet ved udvikling af dels nye og eksisterende uddannelser, dels nye undervisnings- og prøveformer.

Aftagerpanelet sammensættes af udefra kommende medlemmer, der til sammen skal have erfaring med og indsigt i uddannelsesområdet og de ansættelsesområder, som uddannelserne giver adgang til.

Aftagerpanelerne indgår som en del af grundlaget for akkreditering af eksisterende uddannelser. Universitetet skal ved akkreditering af eksisterende uddannelser bl.a. dokumentere, at universitetet ”indgår i en løbende dialog med aftagere, aftagerpaneler og alumner med henblik på fortsat sikring af uddannelsens relevans og kvalitet, jf. akkrediteringsbekendtgørelsens bilag 1.

4. Censorinstitutionen

Det historiske udgangspunkt for censorinstitutionen er, at faste, lønnede censorer beskikket for tre år ad gangen i 1871 blev indført ved Københavns Universitet. Fra denne begyndelse er den danske censorinstitution efterhånden udbygget til at være særdeles omfattende i sin udformning og i den intensitet, hvormed den virker inden for uddannelsernes prøve- og eksamenssystemer.

Den gældende censorbekendtgørelse af 1993 og det forudgående udvalgsarbejde bevarede det oprindelige sigte, således at censorerne med bekendtgørelsens formulering fortsat skulle påse:

1. at kravene ved uddannelsernes prøver, herunder de skriftlige opgaver, er i overensstemmelse med de formål og krav, som er fastlagt i bekendtgørelser, studieordninger m.v.,
2. at prøverne gennemføres i overensstemmelse med gældende regler, og
3. at de studerende får en ensartet og retfærdig behandling og deres præstationer en pålidelig bedømmelse, der er i overensstemmelse med reglerne om karaktergivning og andre regler.

Censorbekendtgørelsen styrkede censorernes muligheder for at løfte opgaven ved at indføre nye regler om regelmæssig og bred anvendelse af de enkelte censorer, censorkontaktmøder og oprettelsen af landsdækkende censorkorps på nye områder. Desuden markerede en række bestemmelser censorkorpsenes og censorformandskabernes selvstændige og uafhængige rolle i forhold til uddannelserne, fx ved udpegning af censorer og fordeling af disse på de enkelte eksaminer og prøver.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at det arbejde, der i dag udføres af censorformandskaber og censorer, er betydningsfuldt. Det kan fremhæves, at der i forbindelse med fx opgaveformuleringer forud for prøven og efter prøven finder en nyttig udveksling af erfaringer og faglige synspunkter sted. Denne er med til at finjustere opgaveformuleringen, prøveforløbet og fastlægge det faglige niveau på tværs af universiteter og undervisere. Det betyder, at viden om ”den gode eksamen” bliver delt mellem eksaminator og censor, sådan at bedømmerne på længere sigt fremmer eksamensafholdelsen. Det er arbejdsgruppens vurdering, at den kvalitetssikring og erfaringsudvikling, der finder sted på mikro-niveau, ikke må underkendes.

Varetagelsen af de studerendes retssikkerhed fremhæves oftest som fordelen ved at have en censorinstitution. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at tilstedeværelsen af beskikkede censorer også er med til at legitimere, at der finder en ensartet og retfærdig behandling sted af de studerende, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse. Endvidere kan det forhold, at undervisere ved universitetet (eksaminatorer) ikke bedømmer alene, også medvirke til en friere omgangsform mellem undervisere og de studerende i den daglige undervisning.

Samtidig med, at arbejdsgruppen anerkender censorinstitutionens historiske rolle, finder arbejdsgruppen det yderst relevant at vurdere censorinstitutionen i lyset af de nye vilkår skabt gennem den stigende internationalisering af de videregående uddannelser, udviklingen i den eksterne og interne kvalitetssikring af uddannelserne samt endelig de øgede omkostninger ved censorinstitutionen.

Censorinstitutionens kvalitetssikringsrolle

Censorbekendtgørelsen fra 1993 tillægger - udover de allerede nævnte elementer - censorerne ved universiteterne følgende væsentlige opgaver i forhold til kvalitetssikring og -udvikling af uddannelserne:

- Censorerne skal rådgive universitetet om uddannelsens kvalitet og hensigtsmæssighed i forhold til arbejdsmarkedet og i forhold til videre uddannelsesforløb.
- Censorformandskabet underretter universitetet, hvis censorerne konstaterer væsentlige problemer eller mangler i en uddannelse.
- Censorformandskabet afgiver årlige beretninger til universiteterne. Beretningen indgår i grundlaget for eventuelle evalueringer af uddannelsen eller faget.
- Censorformandskabet medvirker til en løbende dialog om udviklingen i uddannelsen eller faget/fagområdet ved mindst hver andet år at afholde censormøder med censorerne i korpset og kontaktmøder med universitetet.
- Censorformandskabet besvarer høringer om væsentlige ændringer i uddannelsernes bekendtgørelser og studieordninger.

Bekendtgørelsen gav med andre ord censorformandskabet en væsentlig rolle bl.a. i forhold til kvalitetssikringen på makro-niveau, dvs. i forhold til kvaliteten af uddannelserne.

Evalueringscenteret gennemførte i 1998 en evaluering af censorinstitutionen, der satte spørgsmålstegn ved, om bekendtgørelsens intentioner om kvalitetssikring kunne siges at være helt implementeret i censorinstitutionens virke på de videregående uddannelser. I en nyere rapport fra 2005 vurderer EVA, at der for så vidt er en positiv udvikling i forhold til 1998-undersøgelsen, men at fremskridtene ikke er entydige, og på mange områder er der ikke sket en reel udvikling. EVA's konklusion er, at man fortsat må være forsigtig med at betragte censorinstitutionen som den væsentlige garanti for uddannelsernes sammenlignelige kvalitet.

EVA's undersøgelser fra 2005 viser, at censorinstitutionen blev anset for at leve op til formålet med at være en kvalitetssikring i den enkelte konkrete eksamenssituation ved at påse, at denne er og forløber ifølge reglerne, og at de studerende sikres en retfærdig bedømmelse.

Spørgsmålet er, om censorinstitutionen med fordel kan udvikle sin rolle ved at påtage sig at sikre, ikke alene at uddannelsens niveau er på niveau med tilsvarende uddannelser, men også at selve prøvesystemet fungerer efter sit formål og i overensstemmelse med uddannelsens og undervisningens mål. Det er den opgave, som de britiske "external examiners" i dag har som deres hovedopgave, jf. kapitel 5. I dansk sammenhæng vil censorinstitutionen kunne få en meget væsentlig funktion i kvalitetssikringen af prøvesystemerne gennem indsigt i og tilbagemeldinger om prøvernes form og indhold. Forudsætningen er en forudgående dialog med de eksamensansvarlige på de pågældende uddannelser. Eksempelvis kunne der være en censorvurdering af de konkrete prøveformer eller eksamensspørgsmål.

Med andre ord finder arbejdsgruppen det hensigtsmæssigt, at censorernes bidrag til kvalitetssikring fremover koncentrerer sig på mikro-niveau, dvs. niveau og prøver, herunder eksamensopgavernes kvalitet m.v., og ikke på makro-niveau, dvs. uddannelsens sammenhængende kvalitet. Dette fokusskifte kan også, som det fremgår af kapitel 3, betragtes som en nødvendig konsekvens af oprettelsen af Akkrediteringsinstitutionen og det nye krav om oprettelsen af aftagerpaneler.

Arbejdsgruppen finder, at det er centralt, at der finder en kommunikation mellem censorkorpsene og aftagerpanelerne sted, således at censorernes kvalitetssikring på mikro-niveau kobles til aftagerpanelernes rådgivning.

Den foreslåede justering af sigtet med censorinstitutionens bidrag til kvalitetssikringen vil give en klar og hensigtsmæssig arbejdsdeling i forhold til den kvalitetssikring, der nu er den nye Akkrediteringsinstitutions opgave.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At censorernes opgave vedrørende rådgivning og løbende dialog om uddannelsens kvalitet og hensigtsmæssighed i forhold til arbejdsmarkedet bortfalder, idet denne opgave i fremtiden varetages af Akkrediteringsinstitutionen og af aftagerpanelerne.*
- *At censorernes kvalitetssikringsopgave i fremtiden fokuserer på mikro-niveau, dvs. prøve- og eksamenssystemets, herunder eksamensopgavernes, kvalitet m.v.*
- *At universiteterne sikrer, at der finder en løbende dialog sted mellem aftagerpanelerne og censorkorpsene.*
- *At censorerne gennem censorformændene fortsat har en væsentlig kvalitetssikringsopgave i forhold til at indberette erfaringer med deres medvirken i prøve- og eksamenssystemet.*
- *At censorerne fortsat høres af universiteterne i forbindelse med væsentlige ændringer i uddannelsens studieordninger, der berører prøve- og eksamenssystemet.*

5. Censorinstitutionen i internationalt perspektiv

Den danske censorinstitution er i sin nuværende udformning unik i international sammenhæng.

I *Sverige* er der hverken intern eller ekstern censur på universiteter og ”högskolar”. Eksaminator er faglæreren. Der var i 1990’erne svenske overvejelser om at indføre en censorordning, og en række forsøg blev gennemført. Beslutningen blev imidlertid ikke at indføre en censorordning, og i den afsluttende forsøgsrapport blev henvist til, at de videregående uddannelser i de tre lande med et censorsystem, Danmark, Norge og Storbritannien har en ”examensgivande” holdning i modsætning til en svensk mere ”undervisningsgivande” holdning. Rapporten pegede også på, at svensk uddannelsestradition ikke ville være forenelig med den store omfordeling af omkostninger ved uddannelserne, som ville være en konsekvens af en introduktion af eksterne censorer.

I *Finland* anvendes ikke censorer, men større skriftlige opgaver bliver vurderet af to eller flere undervisere udpeget af universitetet eller fakultetet. I *Nederlandene* og *Irland* anvendes eksterne censorer alene ved afsluttende speciale- eller masterafhandling.

I *Tyskland* anvendes ikke ekstern censur på de videregående uddannelsesinstitutioner. Undtagelsen er den såkaldte "Staatsexamen" i fag som jura og medicin, hvor eksaminatorer kan være eksterne og komme fx fra relevante ministerier, hospitaler eller fra andre universiteter.

I *USA* kender universitetssystemet heller ikke til censorer. Der er en del karakterer på eksamensbeviserne, men en betydelig del af disse er givet af underviseren på baggrund af den studerendes deltagelse i undervisningen.

De eneste to andre europæiske lande med et egentligt bredt udformet censorsystem er *Storbritannien* og *Norge*. Udviklingen i disse to lande giver imidlertid en interessant perspektivering af danske målsætninger med censorinstitutionen.

I Storbritannien og Norge har sikringen af den enkelte studerendes retssikkerhed og faglige niveau ikke længere en særskilt prioritet. I Storbritannien er hovedfokus nu på kvalitetssikring af uddannelsernes faglige standarder. Det vil sige, at vægten er på censorernes funktion som sparringspartnere med hensyn til uddannelsernes faglige niveau og standard og på prøvesystemets relevans i denne sammenhæng.

I alle tre lande, Storbritannien, Norge og Danmark forventes censorerne at forholde sig til og kommentere prøvesystemets overordnede funktion og relevans i forhold til den foreliggende uddannelse. Denne funktion varetages formelt, men i praksis mere sporadisk i Danmark, mens britiske og norske censorers placering i forhold til "examination boards" og tilsvarende giver disse et andet grundlag for deres tilbagemeldinger til uddannelserne.

De britiske censorer kan foretage stikprøver af skriftlige besvarelser, men de skal ikke involvere sig i de konkrete eksaminationer af den enkelte studerende.

Selvom censorer i alle tre lande fungerer som garanter for den faglige kvalitet og det faglige niveau på den enkelte uddannelse, har funktionen størst vægt i Storbritannien.

I Storbritannien og Norge udpeges censorerne individuelt af uddannelsesinstitutionerne. Der er derfor ikke noget modstykke til den danske bestræbelse på at sikre censorinstitutionens uafhængighed af universiteterne. Der er heller ikke noget modstykke til censorformandskabernes funktion. Censorernes antal på de enkelte uddannelser er beskedent, og der er ikke nogen parallel til de danske censorkorps. Censorerne indgår ikke lige som de danske censorer i landsdækkende censorkorps.

Omkostningerne ved det britiske og norske system er formentlig markant mindre end ved det danske. Det skyldes, at antallet af eksternt bedømte eksaminer i begge lande fortsat er under kraftig reduktion, især på grunduddannelserne, og derfor er antallet af censorer forholdsvis langt mindre end i Danmark. I det britiske system anvendes som

hovedregel stikprøver. Hertil kommer, at de danske uddannelser også er pålagt omkostningerne ved betjening af censorformandskaber.

Konklusionen på denne korte gennemgang er, at den danske censorinstitution kan have sin begrundelse i en god dansk tradition, der er forbundet med en meget markant fokusering på prøver og eksamener som kvalitetsmål for den enkelte studerende og som markering af den enkelte kandidats kvalifikationer over for aftagerne.

En veludbygget censorinstitution er i international sammenhæng imidlertid ikke tilstrækkelig til at sikre og dokumentere kvalitet af danske universitetsuddannelser. Årsagen hertil er, at det danske prøve- og eksamenssystem og censorinstitutionen næppe vil blive forstået eller anerkendt, når de præsenteres i global sammenhæng - heller ikke selv om eksamensbeviset angiver ved hvilke af prøverne, der har medvirket censorer, som er beskikkede af Videnskabsministeriet.

I global sammenhæng vil modtagende universiteter og virksomheder lægge vægt på, om de danske universitetsuddannelser regelmæssigt og systematisk bliver vurderet af en troværdig og anerkendt akkrediterings- eller kvalitetssikringsorganisation. Det er dette perspektiv, som på europæisk plan ligger til grund for Bologna-processens europæiske standarder og retningslinier og i dansk sammenhæng har ligget først bag EVA's arbejde og nu bliver varetaget af Akkrediteringsinstitutionen.

6. Omfang og antal af prøver bedømt med eksterne censorer

Formålet med eksamen er at bedømme, om og i hvilken grad den studerendes kvalifikationer er i overensstemmelse med de mål, kompetencer og faglige krav, som er fastsat for uddannelsen i uddannelsesbekendtgørelsen, studieordningen m.v. Den afsluttende prøve giver grundlag for udstedelse af eksamensbevis.

Det er det enkelte universitet, der inden for rammerne af uddannelsesbekendtgørelsen i studieordningen fastsætter antallet af moduler angivet i ECTS-point, der indgår i uddannelsen, og inden for rammerne i eksamensbekendtgørelsen i studieordningen fastsætter, om modulerne afsluttes med en eller flere prøver, herunder hvilke prøver der bedømmes med eksterne censorer.

Det har ikke været arbejdsgruppens opgave at tage stilling til antallet af prøver i universitetsuddannelserne, men arbejdsgruppen er opmærksom på, at prøvernes antal varierer meget fra uddannelse til uddannelse. Hertil kommer, at antallet af prøver på en række uddannelser er øget i de senere år bl.a. med det formål at mindske frafaldet, fx på de naturvidenskabelige uddannelser.

Til gengæld kan der stilles spørgsmålstegn ved, om de mange prøver behøver at inddrage eksterne censorer i det omfang, det nu er tilfældet. Det er i dag et krav, at mindst 1/3 af en uddannelses samlede ECTS-point skal bedømmes ved prøver, hvori foruden undervisere (eksaminatorer) medvirker beskikkede censorer (ekstern censur). Prøver med ekstern censur skal dække uddannelsens væsentlige områder, herunder bachelorprojekt, kandidatspeciale og masterprojekt. Øvrige prøver kan bedømmes alene af undervisere ved universitetet (uden censur) eller af undervisere og censorer, som er udpeget af universitetet blandt undervisere på universitetet eller andre universiteter med samme eller beslægtede uddannelser (intern censur.)

Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen har foretaget en analyse af anvendelsen af censur fordelt på ECTS-points på universitetsuddannelserne. Den komplette analyse fremgår af bilag 2.

Analysen fordeler prøver med ekstern censur, prøver med intern censur og prøver uden censur på ECTS-point. Analysen viser, at omfanget af ekstern censur er størst på kandidat- og masteruddannelser, men at omfanget af ekstern censur på bacheloruddannelserne også ligger over minimumskravet om, at mindst 1/3 af en uddannelses samlede ECTS-point skal dokumenteres ved prøver med ekstern censur. Der er ekstern censur på 70 procent af masteruddannelsernes ECTS-point, 63 procent af kandidatuddannelsernes ECTS-point og 45 procent af bacheloruddannelsernes ECTS-point.

Analysen viser klare forskelle i universiteternes anvendelse af ekstern censur. IT-Universitetet skiller sig klart ud som det eneste universitet, hvor stort set alle prøver er med ekstern censur. Blandt de øvrige universiteter bemærkes, at Københavns Universitet ligger over gennemsnittet med hensyn til anvendelse af ekstern censur på både bachelor-, kandidat- og masteruddannelser, mens Handelshøjskolen i København ligger under gennemsnittet med hensyn til anvendelse af ekstern censur inden for bachelor-, kandidat- og masteruddannelser.

Afslutningsvis ser analysen på, om der er forskel på, hvilke prøveformer der bliver anvendt på henholdsvis bachelor-, kandidat- og masteruddannelserne. Udover opdelingen mellem prøver med ekstern, intern og uden censur bliver der i denne del af analysen yderligere sondret mellem mundtlige prøver, skriftlige prøver og kombinationen af mundtlig og skriftlig prøve. Det fremgår, at skriftlige prøver markant hyppigere afholdes uden censur end mundtlige prøver.

Arbejdsgruppen har i forhold til denne analyse ikke mindst fæstnet sig ved, at de fleste uddannelser ligger væsentligt over kravet om, at minimum 1/3 af en uddannelses samlede ECTS-point skal dokumenteres ved ekstern censur.

Det store omfang af prøver med ekstern censur er større på kandidat- og masteruddannelser end på bacheloruddannelserne. Dette kan have sammenhæng med, at der udbydes flere valgfag på kandidat- og masteruddannelser end på bacheloruddannelserne. Er fagudbuddet meget stort i forhold til det i studieordningen foreskrevne antal kurser, må næsten alle prøver bedømmes med ekstern censur for, at universitetet kan være sikker på at overholde 1/3-reglen, idet der ikke i dag er mulighed for at anvende stikprøvevis censur, jf. kapitel 8. Dette medfører større udgifter til censur end på uddannelser med et stort indhold af obligatoriske kurser. Ønsker om valgfrihed, adgang til at tage fag på andre uddannelser og en højere grad af tværfaglighed øger antallet af fag og forløb, som de studerende kan vælge mellem, hvilket igen forøger censurforbruget som en følge af indholdet af 1/3-reglen.

Der er i arbejdsgruppen enighed om, at kravet om ekstern censur skal være obligatorisk for prøver, der dækker uddannelsens væsentlige områder, herunder bachelorprojekter, kandidatspecialer og masterprojekter. Arbejdsgruppen har drøftet, hvorvidt der herudover er behov for en centralt fastsat minimumsramme for anvendelsen af ekstern censur på fx den gældende 1/3-dels-regel, eller om det skal overlades til universiteterne selv at fastsætte en minimumsregel.

Hvis man ønsker at prioritere hensynet til den enkelte studerendes individuelle retssikkerhed højt, kan det tale for at bevare det gældende centralt fastsatte minimumskrav om 1/3 ekstern censur.

Men hvis der alene fastsættes et centralt krav om ekstern censur ved prøver, der dækker uddannelsens væsentlige områder, herunder bachelorprojekter, kandidatspecialer og masterprojekter, vil de danske principper for censoranvendelse blive mere kompatibel med praksis i de lande, hvor censorer alene anvendes til afsluttende skriftlige prøver eller afhandlinger, jf. kapitel 5.

Arbejdsgruppen har også drøftet et alternativ til det gældende minimumskrav på 1/3 defineret i forhold til uddannelsens ECTS-point. Fx kunne et mindstekrav til anvendelsen af ekstern censur defineres ud fra antallet af prøverne på uddannelsen. En uddannelse kan så bestemme, at visse fag altid skal have 100 procent ekstern censur, enkelte fag skal ikke have ekstern censur, mens der udtages stikprøver af en vis størrelse ved resten af prøverne, og disse dokumenteres så ved ekstern censur.

Fravalg af ekstern censur og brug af stikprøvevis censur indebærer selvsagt, at den studerende ikke kan være sikker på at møde ekstern censur ved alle prøver. Dette kunne siges at være mindre end optimalt, hvis individuel retssikkerhed tillægges afgørende vægt, men det er allerede i dag tilfældet på uddannelser med en ringe grad af valgfrihed, og hvor 1/3-reglen alene opfyldes (minimumskrav). Man opnår til gengæld - gennem den forbedrede mulighed for brug af stikprøver - at kvaliteten af prøver og bedømmelser kan overvåges med en høj grad af sikkerhed uden et stort

ressourceforbrug. Når man varierer den andel af alle afholdte prøver, der skal underkastes ekstern censur, så fastlægger man samtidigt balancen mellem hensynet til retssikkerheden og ressourceforbruget.

Under alle omstændigheder foretrækker arbejdsgruppen, at fastlæggelsen af omfanget af ekstern censur inden for de gældende rammer fortsat er universiteternes selvstændige ansvar. Til gengæld bør man forvente, at universiteterne - de enkelte fag/fakulteter - har en sammenhængende politik for kvalitetssikring af uddannelserne, herunder en politik for anvendelsen af censur. Denne bør drøftes med de nye aftagerpaneler, der bl.a. skal rådgive om udvikling af nye undervisnings- og prøveformer. Det bemærkes i denne forbindelse, at det er det enkelte universitet, der selv bestemmer, hvorledes uddannelsesbevillingerne (taxametertilskuddet) skal anvendes, herunder fordeling mellem undervisning og prøver.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At universiteterne i deres kvalitetssikringspolitik for uddannelserne formulerer en sammenhængende politik for omfanget af prøver og anvendelsen af ekstern censur og i tilknytning hertil gør sig det medfølgende ressourceforbrug, incl. forbruget af censur, klart.*
- *At kravet om, at prøver med ekstern censur fortsat skal dække uddannelsens særligt væsentlige områder, herunder bachelorprojekt, kandidatspeciale og masterprojekt, fastholdes, og at det bør overvejes, om der herudover er behov for en centralt fastsat regel om, at mindst 1/3 af uddannelsens samlede ECTS-point skal bedømmes med ekstern censur.*

7. Censorinstitutionens ressourceforbrug

I lighed med censorinstitutionen er den danske eksamenstradition med mange prøver i løbet af et uddannelsesforløb og karaktersystemet med fokus på eksamensgennemsnittet efterhånden ganske unikt i international sammenhæng.

Ved danske universiteter fører undervisningen i lighed med, hvad der er tilfældet ved det forudgående uddannelsessystem, næsten uden undtagelse frem til en prøve, der igen, jf. kapitel 6, oftest bedømmes med medvirken af en ekstern censor. Et eksamenssystem med mange prøver, herunder mange prøver med flere bedømmere, er ressourcekrævende og vil alt andet lige betyde mindre undervisning. Universiteterne disponerer selv over de tilskud, de modtager til udbud af godkendte uddannelser, og fordelingen af udgifterne på undervisning, prøver, kvalitetssikring m.m. er derfor universitetets egen beslutning.

Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen har foretaget en analyse af udgifterne til censur ved universitetsuddannelserne. Den komplette analyse fremgår af bilag 3.

Analysen tager udgangspunkt i de oplysninger, som ministeriet har indhentet hos universiteterne, om udgifterne til intern og ekstern censur på heltidsuddannelserne, dvs. bachelor- og kandidatuddannelser.

Universiteterne understreger dog, at deres opgørelser af udgifterne til censur er præget af stor usikkerhed, da udgifterne til særligt intern censur er vanskelige at opgøre. Dette skyldes, at den interne censur er en del af de universitetsansattes arbejdsforpligtelser, hvorfor denne udgift kan være vanskelig at isolere. Forskellige opgørelsesmetoder på universiteterne gør endvidere, at oplysningerne ikke er fuldt sammenlignelige og derfor præget af en stor usikkerhed.

Ved en forsigtig estimation på baggrund af universiteternes indberetninger anslås de samlede udgifter til censur på universiteterne at udgøre mindst 135 mio. kr. eller ca. 3 procent af de bevillinger, som universiteterne modtager til heltidsuddannelse. Estimationen går kun på lønudgifter. Dertil skal lægges universiteternes udgifter til transport, forplejning etc. Sammenholdt med den store usikkerhed omkring oplysningerne om udgifter til intern censur betyder dette, at de reelle udgifter til censur på universiteterne sandsynligvis er højere.

En beregning af enhedsomkostningerne for ekstern censur kan vise, hvad censuren rent faktisk koster for de lokale enheder på universiteterne. Enhedsomkostninger opgøres som udgifter pr. årstuderende (STÅ), og giver et udtryk for, hvor meget det koster at afholde censur for én fuldtidsstuderende, hvis denne gennemfører på normeret tid.

Inden for det enkelte hovedområde er der stor spredning mellem de forskellige universiteter. Om dette skyldes forskelle i de reelle udgifter på universiteterne eller usikkerhed i datamaterialet, er det ikke muligt at vurdere. En samlet konklusion om sammenhæng mellem hovedområder og udgifter til ekstern censur er ligeledes ikke umiddelbar mulig.

Arbejdsgruppen finder, at universiteterne bør allokere ressourcer til censur på en synlig og transparent måde. I det omfang, der kan konstateres væsentlige forskelle mellem hovedområder og universiteter, kan det skyldes, at en eller flere givne uddannelser på baggrund af en gennemtænkt eksamenspolitik har truffet bevidste valg, men det kan også skyldes, at uddannelserne gør "som man plejer". Det er imidlertid også muligt, at udviklingen i antallet af prøver pr. uddannelse eller pr. årsværk automatisk styrer censurforbruget.

Flere universitetsuddannelser har bevæget sig fra at have årsundervisning, der afsluttes med en eller flere prøver, til at have semesterundervisning, der afsluttes med en eller flere prøver. I de senere år er der på nogle uddannelser indført den såkaldte blokstruktur, hvor studieåret er opdelt i fire undervisningsperioder á fx 8 ugers undervisning efterfulgt af 1-2 ugers eksamensperiode med en eller flere prøver, svarende til 15 ECTS-point af uddannelsens samlede omfang. Den faglige og pædagogiske argumentation er, at de studerende lærer bedre, og at chancerne for at bestå er bedre, når undervisningsmodulerne er mere overskuelige, og at modulerne understøtter et fleksibelt studieforløb. Derfor vokser antallet af prøver på disse uddannelser, da prøverne afholdes umiddelbart efter afslutningen af hver undervisningsperiode. Resultatet er blevet en kraftig vækst i antallet af prøver pr. uddannelse eller pr. årsværk. Endvidere er der formentlig en tendens til, at nyere eksamensformer er dyrere end de mere traditionelle.

En sammenligning af udgifterne til ekstern og intern censur på tværs af universiteterne er ikke meningsfyldt på grundlag af datamaterialet. Der kan dog laves en sammenligning af udgifterne på enkelte universiteter, såfremt disse har indberettet brugbare oplysninger om udgifterne til både intern og ekstern censur. Både Aarhus Universitet og Handelshøjskolen i København (jf. bilag 3A) har leveret tilstrækkeligt materiale til en sådan sammenligning, og for begge universiteter er der en klar tendens til, at udgifterne til intern censur er lavere end udgifterne til ekstern censur.

Der kan dog stilles spørgsmålstejn ved denne konklusion. Udover de udgifter, der er til transport, forplejning mv., kan der ikke umiddelbart identificeres nogen årsager til, at niveauet for udgifter til intern censur skulle være markant lavere end niveauet for den eksterne censur, da lønudgifterne må anses at være de samme. Udgifterne til betjening af censorformandskaberne er tilsyneladende ikke medregnet i tallene.

Ministeriets analyse understreger for det første, at antallet af prøver med to bedømmere er højt og ganske bekosteligt for universiteternes uddannelsesbudgetter. Den ene bedømmer er normalt underviseren og den anden en ekstern eller intern bedømmer. Analysen påviser for det andet, at omfanget af ekstern censur på en række uddannelser overstiger intern censur. Analysen påviser for det tredje, at forskellene i omkostningerne er betydelige mellem hovedområder og uddannelser, hvilket kan hænge sammen med stor variation i antallet af prøver i de enkelte uddannelser. Det bemærkes, at antallet af prøver i de enkelte uddannelser fremgår af uddannelsens studieordning.

Udviklingen i prøveformer og anvendelsen af IT til prøverne øger formentlig også omkostningsniveauet, samtidig med at eksamensbekendtgørelsen ikke gør det muligt som fx på amerikanske universiteter at give karakterer for gennemført undervisningsdeltagelse, som ikke følges op af en egentlig prøve.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At universiteterne sikrer, at de enkelte uddannelser opgør det samlede forbrug til censur på en overskuelig måde.*
- *At universiteterne iværksætter en kritisk undersøgelse af prøve- og eksamenssystemet og omkostningerne forbundet med dette, herunder forholdet mellem ekstern og intern censur.*

8. Stikprøvevis censur

Det engelske system med "external examiners" anvendes hovedsageligt i forbindelse med stikprøver, det vil sige stikprøvevis censur. Når der ikke medvirker censorer ved hver enkelt individuel prøve, bliver censuromfanget begrænset væsentligt.

Et stikprøvesystem kan få konsekvenser for de studerendes retssikkerhed, jf. kapitel 12, men der er gode argumenter for, at en reduceret medvirken af censorer ikke behøver at formindske målsætningen om, at der er et ensartet og troværdigt niveau i karaktergivning på universiteterne. Forudsætningen herfor er, dels at censorerne anvendes repræsentativt på stikprøver af de afholdte prøver, dels at der er tillid til, at eksaminatorerne giver de rigtige karakterer.

Forudsætningen om, at eksaminatorerne i de fleste tilfælde kan give den rigtige karakter, kan styrkes ved, at der også sikres uddannelse af disse. Pædagogisk uddannelse af universitetslærere har overvejende fokus på det faglige og selve undervisningen, mens der i mindre omfang er en indføring i viden om, hvad der sikrer relevant anvendelse af eksaminer og prøver, og hvorledes en bedømmelse bliver præcis i forhold til undervisningen og den studerendes præstationer.

I Storbritannien kan universiteterne anvende stikprøver både før og efter, at de studerende har fået deres karakterer. Arbejdsgruppen vil i det følgende tage udgangspunkt i den model for stikprøver, hvor stikprøven udvælges, inden de studerende modtager deres bedømmelse.

Modellen indebærer, at eksaminator giver karaktererne; men disse kontrolleres stikprøvevis af en censor, før de udleveres til de studerende. Det er her vigtigt at fremhæve, at hverken den enkelte studerende eller holdet, der gennemfører prøven, får oplyst, hvilke besvarelser der er genstand for stikprøvevurdering af en ekstern bedømmer. Formålet med stikprøvecensuren er jo netop ikke at kontrollere, om nogle principielt tilfældigt udtrukne studerende er korrekt bedømte, men at vurdere gennem stikprøverne, om holdet som helhed har fået en korrekt bedømmelse af eksaminator.

Som en konsekvens af stikprøven får censor mulighed for at drøfte med eksaminator, hvad der er væsentlige kriterier for vurdering af målopfyldelsen i overensstemmelse med den nye karakterskala, og hvorvidt den enkelte studerendes præstation opfylder de givne mål for faget.

Ved skriftlige besvarelser gives således en foreløbig karakter af eksaminator. Herefter udtages en stikprøve på omkring 10 procent af besvarelserne, hvorefter censors bedømmelse sammenlignes med eksaminators med henblik på en eventuel justering af eksaminators bedømmelse. Herefter gives endelige karakterer for alle besvarelser. Bevidstheden om, at nogle af besvarelserne udtages til bedømmelse af en ekstern censor, og at der kan forekomme justeringer af de foreløbige karakterer, bør fastholde omhuen ved karaktergivningen og sikre, at karakterer er givet på korrekt vis.

Som hovedregel forestiller arbejdsgruppen sig, at der skal finde en tilfældig udvælgelse sted. Arbejdsgruppen vil samtidig pege på muligheden for, at universitetet kan udtage en stikprøve med henblik på at undersøge særlige forhold, fx hvis der er problemer med en underviser eller lignende.

Samtidig forudsættes det som anført, at den enkelte studerende ikke er bekendt med, hvilke studerendes opgavebesvarelser der er indgået i stikprøven.

Censors opgave bør i øvrigt som en selvfølge inkludere godkendelse af formuleringen af de konkrete eksamensopgaver for alle de studerende, der skal til den pågældende prøve. Dermed skabes en overordnet retssikkerhed for alle studerende.

Anvendelsesområde

Der er allerede gjort erfaringer, blandt andet på Københavns Universitets økonomiuddannelse, med hvilke fag der er velegnede til stikprøvecensur. Det er vurderingen, at fx bacheloruddannelser med mange obligatoriske fag er velegnede, mens det er vanskeligere at anvende stikprøver på kandidatuddannelsen med flere valgfri fag.

Arbejdsgruppen vurderer, at stikprøver med fordel kan anvendes som supplement til andre censurformer på uddannelser med et stort obligatorisk indhold. Det er videre arbejdsgruppens vurdering, at det kan være et problem at indføre stikprøver på mindre fag og uddannelser, og at stikprøver først og fremmest er hensigtsmæssige ved fag af en vis størrelse, fx 75-100 studerende.

Arbejdsgruppen finder, at anvendelsen af stikprøver alene vil være relevant ved skriftlige prøver.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At universiteterne får mulighed for efter nærmere regler at opfylde kravet om brug af ekstern censur gennem anvendelse af stikprøver.*

9. Censorinstitutionens organisering

Videnskabsministeriet, Universitets- og Bygningsstyrelsen har kortlagt censorkorpsenes fordeling på universitetsuddannelser, jf. bilag 4. Kortlægningen viser, at censorinstitutionen har nået et betragteligt omfang. Det hjælper selvfølgelig på væksten, at der nu er ca. 850 universitetsuddannelser herhjemme, og flere er på vej. Antallet af censorkorps er ikke alene stort, men også stigende, fordi universiteterne i forbindelse med udbud af en række nye uddannelser ønsker at oprette egne censorkorps med den begrundelse, at der ikke er fagspecifik ekspertise inden for eksisterende censorkorps, og får tilladelse hertil.

Der er i dag 104 censorkorps med tilsammen ca. 9560 beskikkede censorer. Censorkorpsene varierer i størrelse fra 4 til 1934 censorer.

Af de i alt 104 censorkorps er 46 korps alene knyttet til ét universitet, jf. nærmere i bilag 4. For disse korps gælder:

- 1) Uddannelser, der kun udbydes et sted i landet, er i sagens natur ikke tilknyttet et landsdækkende censorkorps. Det drejer sig typisk om mindre uddannelser på det humanistiske fagområde, fx censorkorpset i Eskimologi.
- 2) Uddannelserne ved de tidligere monofakultære universiteter (Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, Danmarks Farmaceutiske Universitet og Danmarks Pædagogiske Universitet), er ofte dækket af sine egne censorkorps.
- 3) Der eksisterer i varierende grad dog nogle censorkorps, som parallelt dækker beslægtede uddannelser, fx statskundskab og forvaltning, men også en række korps inden for medier, kommunikation og journalistik m.v.

Særligt tilfældene under punkt 3) indikerer, at der i forbindelse med oprettelse og godkendelse af nye uddannelser i mindre grad - både fra ministeriets og universiteternes side - er taget højde for at understøtte intentionen med de landsdækkende censorkorps.

Intentionen bag styrkelsen af de landsdækkende korps i censorbekendtgørelsen fra 1993 skal ses sammen med, at bekendtgørelsen også styrkede censorkorpsenes kvalitetssikringsrolle på makro-niveau. Den ovennævnte udvikling har til gengæld betydet, at mange af de fagopdelinger, der lå til grund for de landsdækkende censorkorps, bliver gennembrudt af nye tværfaglige eller flerfaglige uddannelser.

Det store antal censorformandskaber med hver deres principielle uafhængighed og praksis i forhold til de uddannelser, de har ansvaret for, bidrager ikke til

gennemskuelighed og sammenlignelighed på tværs af universitetsuddannelserne. EVA's undersøgelse fra 2005 viser, at praksisforskelle mellem de enkelte censorkorps på det tidspunkt fortsat var betydelige.

Landsdækkende områdekorps med tilknyttede fagkorps

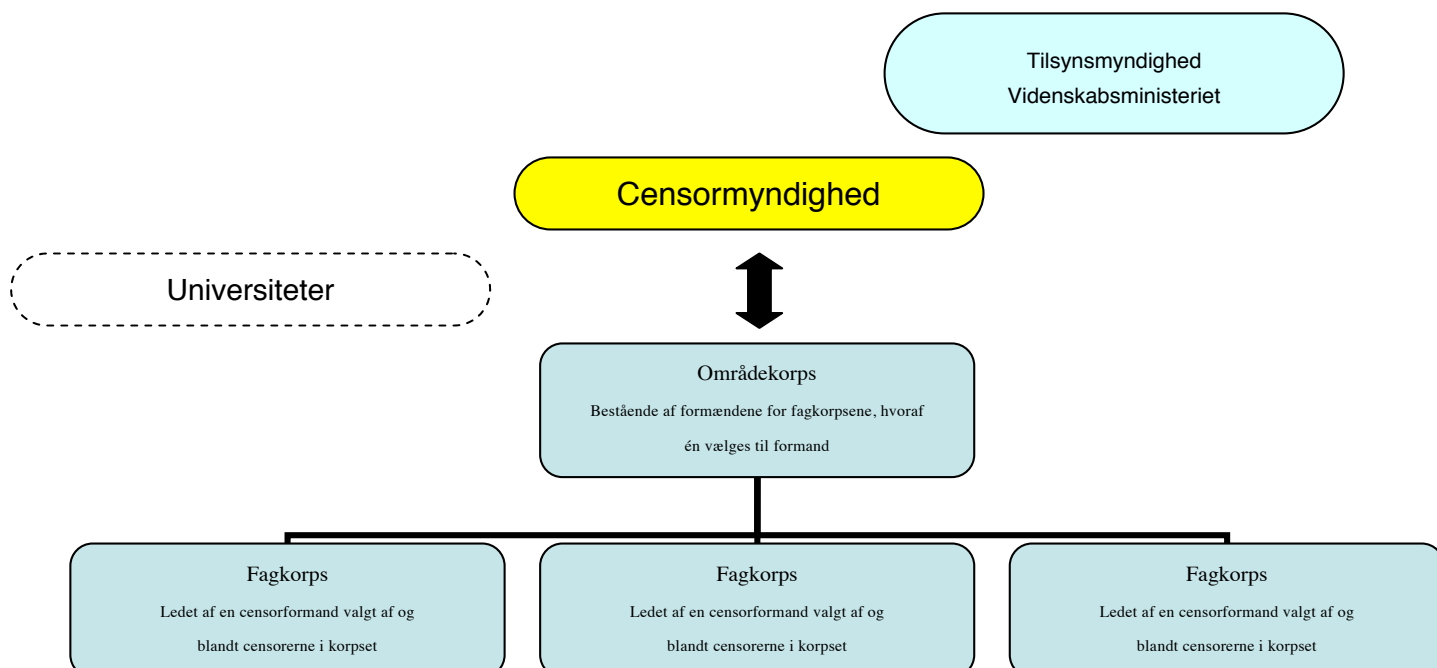
Set i forhold til universitetsområdets omfang og de afledte omkostninger til sekretariatsbetjening og lignende er det måske ikke nødvendigt med de eksisterende ca. 100 censorkorps med hvert sit selvstændige formandskab. Det kan derfor overvejes, om en betydelig og mere hensigtsmæssig forenkling er mulig ved at samle eksisterende censorkorps i fælles landsdækkende *områdekorps* med dertil knyttede *fagkorps*.

Områdekorpsene kunne dække de faglige hovedområder eller alle sprogfagene, som fx

- Humanistiske fag
- Fremmedsprogsg, evt. opdeling på europæiske sprog og andre sprog
- Teologiske fag
- Samfundsvidenskabelige fag
- Naturvidenskabelige fag
- Sundhedsvidenskabelige fag
- Teknisk videnskabelige fag

Områdekorps af denne størrelse vil fortsat nødvendiggøre en underliggende struktur med fagkorps for specifikke fag som fx humanistiske fag: dansk og historie; fremmedsprogsg: engelsk og tysk; samfundsvidenskabelige fag: jura og økonomi; naturvidenskabelige fag: matematik, kemi og fysik; sundhedsvidenskabelige fag: læge og tandlæge m.v.

Forslag til fremtidig struktur for censorkorpsenes organisering

Efter arbejdsgruppens opfattelse er det en fordel, at den fremtidige struktur for censorinstitutionen indebærer færre og større censorområder med hvert sit formandskab. Hvert områdekorps består af formanden for hvert af de underliggende faglige censorkorps. Formand og evt. næstformand for områdekorpset vælges af og blandt formændene for de tilknyttede fagkorps.

Formanden for fagkorpset repræsenterer censorerne i sit fagkorps og er valgt af og blandt disse.

Områdekorpset varetager overordnede opgaver, herunder koordineringen af tilbagemeldinger og indberetninger fra de tilknyttede fagkorps og disses formænd. Områdekorpset kan også varetage kontakten til den censormyndighed, som arbejdsgruppen nedenfor anbefaler etableret, og i den forbindelse koordinere de indstillinger om beskikkelse, som skal godkendes af censormyndigheden. Ligeledes kan områdekorpset inddrages med hensyn til rådgivning om, hvilke(t) fagkorps nye godkendte uddannelser skal tilknyttes.

For at sikre bedst mulige rammer for dialogen i områdekorpset bør dette mødes mindst en eller to gange om året. Ligeledes kan de valgte formænd for områdekorpset mødes for at drøfte opgaver af fælles tværgående karakter.

Formændene for de enkelte fagkorps skal på deres side varetage det løbende arbejde med fordeling af censuropgaver blandt korpsets censorer og kontakt og dialog med uddannelserne, herunder disses studienævn, om den praktiske tilrettelæggelse af prøverne.

Arbejdsgruppen har overvejet hensigtsmæssigheden af - udover formandskaber for de foreslåede områdekorps - også at have formandskaber for de enkelte fagkorps. Konklusionen af overvejelsen er, at det er en rimelig forenkling, at opgaver i forbindelse med fagkorpset varetages af en formand alene.

Arbejdsgruppen finder, at tiden er løbet fra de gældende bestemmelser om, at mindst én af censorerne i formandskabet skal være aftagercensor. Reglen er indført for at sikre dialog mellem uddannelser og aftagere og sidstnævntes indflydelse på kvaliteten, men nu forventes det formål at blive varetaget af aftagerpanelerne.

Som en følge af dette forslag øges rollen betydeligt for de nye formandskaber for områdekorpset og især formanden for fagkorpset. Derfor bør der udformes et

regelsæt for både valg og afskedigelse af formand for et områdekors og for et fagkors.

Arbejdsgruppens anser det for overregulerende, at de gældende regler tilsiger, at censorformandskab og universitet skal holde møde mindst hvert andet år, og at der tilsvarende skal holdes møder i censorkorpset. Sidstnævnte behøver kun at finde sted én gang i hver beskikkelsesperiode. Reglerne bør derfor revideres således, at der åbnes alternativ mulighed for anvendelse af elektronisk kommunikation, hjemmesider m.v. Samtidig bør der tages stilling til fastsættelse af normer for honorering af de nye formandskaber under hensyn til arbejdets omfang og ansvar.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At der etableres en række overordnede landsdækkende områdekors svarende til fx de faglige hovedområder med flere tilknyttede fagkors.*
- *At områdekorsene sammensættes af formændene for hvert af de tilknyttede fagkors.*
- *At der udformes regler for valg, afskedigelse og normer for honorering af områdekorsenes formandskaber og formændene for fagkorsene.*
- *At områdekorsene og universiteterne skal mødes mindst hvert andet år.*
- *At censorerne i fagkorpset skal mødes mindst én gang i hver beskikkelsesperiode.*

En videre justering må gælde kravet om landsdækkende fagkors. Flerfaglige uddannelser og samlæsning på tværs af uddannelser betyder, at et enkelt fagkors i mange tilfælde ikke troværdigt kan censurere på en hel uddannelse. Denne tendens understreges af, at universiteternes ansøgninger om nye uddannelser ofte indeholder forslag om, at den ansøgte uddannelse betjenes af mere end ét censorkors – eller at der oprettes et nyt censorkors til uddannelsen.

Set i lyset af indførelsen af aftagerpaneler og den tidligere drøftelse af fjernelsen af censorkorsenes overordnede kvalitetssikringsrolle er kravet om, at et fagkors dækker en hel uddannelse ikke længere centralt. En ordning, hvor uddannelser godt kan være underlagt flere fagkors eller bruge allerede beskikkede censorer fra andre fagkors, vil kunne fungere mere smidigt i forhold til universiteternes uddannelsestænkning og i stort omfang fjerne behovet for nye, selvstændige fagkors.

Den fortsatte indstilling af censorer på ad hoc basis vil også kunne reduceres væsentligt ved en mere smidig adgang til censorer fra forskellige fagkors.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At censorbekendtgørelsens principielle krav om, at censorkorps skal være landsdækkende fastholdes og styrkes i form af oprettelsen af landsdækkende områdekorps med tilknytning af det nødvendige antal fagkorps. Nye uddannelser tilknyttes et eller flere eksisterende fagkorps eller får undtagelsesvis oprettet et nyt fagkorps, men dette skal altid indplaceres under et eksisterende områdekorps.*
- *At en uddannelse kan anvende censorer fra de fagkorps, hvortil uddannelsens forskellige fagelementer og prøver henhører.*
- *At omfanget af beskikkelse af censorer på ad hoc basis vil blive begrænset væsentligt som følge af den nye organisering.*

Oprettelse af en censormyndighed

I forarbejdet til og udformningen af censorbekendtgørelsen er der stærkt fokus på censorinstitutionens uafhængighed i forhold til uddannelserne. Til gengæld er censorinstitutionen forankret i Videnskabsministeriet, idet beskikkelse af hver enkelt censor som hovedregel foretages herfra. EVA's undersøgelse fra 2005 viser imidlertid, at censorinstitutionen ikke i alle tilfælde fungerer uafhængigt af uddannelserne. Til gengæld er den reelle uafhængighed i forhold til Videnskabsministeriet betydelig, idet ministeriets praksis ikke i synderlig grad hidtil har været at virke regulerende eller kontrollerende over for censorinstitutionen, fx i forbindelse med censorbeskikkelser eller ved oprettelsen af nye censorkorps. Der er med andre ord ikke tale om, at Videnskabsministeriet har udøvet noget nævneværdigt eller tilbunds gående tilsyn med censorinstitutionen.

Det kan overvejes, om det er hensigtsmæssigt, at censorinstitutionen er forankret i den myndighed (Videnskabsministeriet), der fastsætter reglerne for uddannelserne, eller om censorinstitutionen i stedet bør være også formelt uafhængig af Videnskabsministeriet. Dette er tilfældet i det engelske system, men der er censorerne til gengæld knyttet til og udpeget af det enkelte universitet.

Det engelske system vil være i harmoni med universiteternes selvstyre, men ikke være i harmoni med bestemmelsen om uafhængige og principielt landsdækkende censorkorps.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at beskikkelseskompetencen i fremtiden placeres hos en særlig selvstændig myndighed og således, at den nuværende procedure i forhold til

indstilling fra censorformandskaberne skal fastholdes. Den pågældende myndighed skal ikke så meget virke i kraft af faglighed i forhold til uddannelserne, men derimod sikre, at et velfungerende censorsystem kommer til at fungere. Myndigheden bør derfor også modtage fagformændenes og områdeformandskabernes beretninger og kunne påtage sig at monitorere kommende forandringer i censorinstitutionen, som fx udviklingen af et system med supplerende stikprøver, censoruddannelse m.m.

Arbejdsgruppen finder det hensigtsmæssigt, at censormyndigheden evalueres efter fx en femårig periode.

Det er vigtigt at understrege, at en censormyndighed ikke er tænkt som en bureaukratisk og fordyrende knopskydning. Tværtimod er forslaget tænkt som en forenkling og et grundlag for reduktion af de omkostninger, der i det nuværende system er pålagt uddannelserne med at betjene censorkorpsene. Arbejdsgruppen har derfor også overvejet, om en censormyndighed kunne placeres inden for en nuværende organisation. Arbejdsgruppen finder, at opgaven bedst varetages af en myndighed inden for den statslige forvaltning, fx Akkrediteringsinstitutionen.

I og med, at arbejdsgruppen ikke forestiller sig en censormyndighed som nogen unødigt bureaukratisk konstruktion, vurderer arbejdsgruppen finansieringsbehovet som relativt beskedent.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At der oprettes en censormyndighed, der evalueres efter fx en femårig periode, med følgende opgaver:*
 - *godkendelse af censorbeskikkelser.*
 - *monitorering af censorinstitutionens arbejde bl.a. på baggrund af fagformændenes og områdeformandskabernes indberetninger.*

10. Censorkorpsenes rekruttering og sammensætning

En analyse af de nuværende censorkorps vil formodentlig først og fremmest pege på faglighed som det væsentligste krav til censorerne. Forventningen er, at censor bidrager til bedømmelsen med en faglighed, der supplerer eller måske overgår faglærerens. Væksten gennem nogle år i ad-hoc-udpegede censorer, især til kandidatspecialer, viser et særligt klart udtryk for denne opfattelse. Kravet om faglighed udmønter sig hovedsagelig i et ønske om censorer fra parallelle eller beslægtede universitetsuddannelser. Her kan det være et problem, hvis fagligheden er så speciel og forankret i så få personer, at censurens eksternalitet bliver meget

overskuelig på grund af eksaminators og censors forankring i samme lille forskningsområde.

Et andet krav er kendskab til arbejdsmarkedet for de senere kandidater. Opfyldelsen af dette krav tilgodeser censorbekendtgørelsen gennem kravet om en 1/3 aftagercensorer. Det er formentlig dog tilfældet, at mange universitetsuddannelser nok ønsker aftagercensorer, men tilstræber, at disse i så tilfælde også har en høj og opdateret faglighed.

Det er fortsat vigtigt, at der i hvert fagkorps er en repræsentation af uddannelsens aftagere. Ministeriets undersøgelse, jf. bilag 4, påviser da også, at fordelingen mellem aftagercensorer og universitetsansatte censorer i et gennemsnit for alle censorkorps udgør henholdsvis 59 procent og 41 procent. Efter arbejdsgruppens vurdering indebærer indførelsen af aftagerpaneler, at tiden under alle omstændigheder er løbet fra bekendtgørelsens krav om en kvote på mindst 1/3 aftagercensorer i hvert fagkorps.

Gennemsnitsalderen for censorer er i dag 52 år, og lidt mere end 25 procent af censorerne er kvinder. Fagkorpsset bør afspejle arbejdsmarkedet og forskningsfeltet, herunder bør det sikres, at der i korpsset er en jævn aldersfordeling, og at der tilstræbes en ligelig fordeling mellem kønnene. Det er centralt, at der finder en løbende rekruttering af nye (og yngre) censorer sted, således at en fornemmelse af "old-boys-network" undgås.

Den nuværende kvindeandel kan bestemt ikke betragtes som tilfredsstillende, uanset at gruppen er helt opmærksom på realiteterne på forskellige hovedområder, når det gælder kønsfordeling af faglige eksperter og aftagerrepræsentanter. Derfor bør censorbekendtgørelsens nuværende regel om, at der skal tilstræbes en ligelig fordeling mellem kønnene opretholdes, og der bør fremover arbejdes for at sikre en bredere køns- og aldersmæssig rekruttering til fagkorpset.

I nogle censorkorps foregår rekruttering af nye censorer helt eller delvist gennem opslag. Dette kunne være en hensigtsmæssig måde at bidrage til at opfylde målsætningen om at rekruttere censorer, der kan dokumentere bredere kvalifikationer til hvervet end de rent faglige eller aftagerbetonede.

Arbejdsgruppen har overvejet, om fire år er en tilpas lang periode at beskikke et fagkorps for. Ønsket om mere professionelle censorer kunne tale for en længere beskikkelsesperiode. På den anden side lagde revisionsarbejdet bag censorbekendtgørelsen fra 1993 op til reglen om en udskiftning af ¼ del af censorkorpsset ved hver ny beskikkelsesperiode. Formålet var at sikre fornyelse i korpset og derudover også at sanktionere over for censorer, der ikke fungerede optimalt. Arbejdsgruppen finder det fortsat hensigtsmæssigt med en fireårig beskikkelsesperiode. Arbejdsgruppen finder det samtidigt hensigtsmæssigt, at der

foretages en løbende fornyelse af fagkorpsene. Da $\frac{1}{4}$ reglen i praksis har vist sig vanskeligt at administrere foreslås det, at denne regel afskaffes og erstattes af en regel om, at censorer højst kan beskikkes i tre sammenhængende perioder.

I denne sammenhæng må imidlertid også spørgsmålet om fagkorpsenes størrelse indgå. Uanset ovennævnte udskiftningsregel vokser de fleste fagkorps støt i størrelse og i mange tilfælde til et niveau, som det er svært at forene med antallet af studerende på de pågældende uddannelser. Det vil derfor være rimeligt, hvis formanden for fagkorpsen sammen med de relevante studienævn overvejede størrelsesmål for de enkelte fagkorps, fx ved at inddrage antallet af studerende og antallet af prøver, der ifølge studieordningen skal bedømmes med eksterne censorer.

Det skal ifølge censorbekendtgørelsen tilstræbes, at der indgår censorer tilknyttet udenlandske uddannelsesinstitutioner. Det er en vag formulering, og i realiteten er det kun sjældent tilfældet. Arbejdsgruppen finder, at bestemmelsen er i tråd med den stigende internationalisering, og anbefaler at den bibeholdes.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At bestemmelsen om, at mindst 1/3 af censorerne i et fagkorps er aftagere, ophæves.*
- *At bestemmelsen, om en ligelig fordeling i fagkorpsene mellem kvinder og mænd, opretholdes.*
- *At rekruttering af censorer helt eller delvist i fremtiden finder sted ved opslag.*
- *At der ved rekrutteringen til fagkorpsene lægges vægt på aldersspredning.*
- *At anvendelse og hyppigheden af anvendelse af censorerne lægges til grund for evt. genbeskikkelser.*
- *At en beskikkelsesperiode på 4 år fastholdes, men således at en censor kun kan beskikkes i tre sammenhængende perioder, dvs. højst 12 år. Dette erstatter reglen om, at $\frac{1}{4}$ af censorerne skal udskiftes ved nybeskikkelser.*
- *At de relevante studienævn og formænd for fagkorpsene samarbejder om fastsættelse af rammer for de enkelte fagkorps størrelse, fx ud fra studenterantal og antal af prøver med ekstern censur.*
- *At bestemmelsen om, at det skal tilstræbes, at der i fagkorpsene indgår censorer tilknyttet udenlandske universiteter, bibeholdes.*

11. Censorkvalifikationer

I censorhvervet indgår normalt ikke nogen forudsætning om forståelse af god prøvepraksis og om vilkår for at bedømme prøvepræstationer. Hvis en censor skal virke professionel og med den vægt, der er nødvendig, for at kunne anvise måder til at rette op på kvaliteten af en uddannelses prøve- og eksamenssystem, kunne det overvejes, om den enkelte censor skal besidde sådanne forudsætninger i rimeligt omfang.

Derfor kunne det overvejes at gøre det til en forudsætning for censorhvervet, at der gennemføres et introduktionsforløb, hvor censorer kan opnå den nødvendige viden om uddannelser, prøveformer og om vurdering af faglighed. En professionalisering og styrkelse af censorernes kompetence kunne også bidrage til en styrkelse af retssikkerhedsdimensionen.

Der er en indlysende forskel på, hvor godt et kendskab nyudpegede censorer kan have til regler, procedurer og sædvaner vedrørende eksamen. Det bør imidlertid som et minimum sikres, at alle censorer har kendskab til reglerne om censorinstitutionen, eksamensafholdelse, karaktergivning, censorberetninger og relevante studieordninger, herunder målopfyldelsen for faget. På den anden side er det næppe realistisk, at (nyudpegede) censorer kan deltage i omfattende og tidskrævende kursusforløb.

Et fagkorps bør have adgang til en hjemmeside med relevante oplysninger og bør være informeret om alle forhold vedrørende de uddannelser, herunder de fag med tilknyttende undervisning og afsluttende prøver, som er relevante for dem. Der skal endvidere tilbydes korte, introducerende kurser, ligesom censorer bør indbydes til arrangementer, når der sker omfattende ændringer i regelsættet. Man kunne forestille sig, at elementer i adjunktuddannelsen kan ”genbruges” som tilbud til censorerne. Løbende kommunikation mellem censorer og undervisere (eksaminatorer) kan kun være en fordel.

Berørte dekaner må for de landsdækkende fagkorps sikre koordination og byrdefordeling, og det bemærkes, at forskellige fagkorps godt kan tilbydes fælles forløb, især når emnet er de overordnede regler.

Det er en målsætning at sikre, at den enkelte censor besidder indsigt i at bedømme, om et læringsforløb har nået de fastsatte mål, jf. den nye karakterskala (7-trins-skalaen). Her er imidlertid tale om et område, der nok i mange lande er højt prioriteret, og som indgår som en væsentlig del af de europæiske standarder for kvalitet i videregående uddannelser, men som tilsyneladende er lavere prioriteret i dansk universitetsuddannelsessammenhæng.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At en forudsætning for censorhvervet er et introduktionsforløb, hvor censorer opnår den nødvendige viden om uddannelser, prøveformer og eventuelt om vurdering af faglighed.*
- *At de enkelte fagkorps opretter hjemmesider, hvor korpsets medlemmer har adgang til oplysninger om de uddannelser, fagelementer og prøver, som er relevante for dem, herunder retsgrundlaget.*

12. De studerendes retssikkerhed

Arbejdsgruppens forslag om, at universiteterne overvejer antallet af prøver med ekstern censur og muligheden for anvendelse af stikprøver, vil utvivlsomt af mange blive læst som et anslag mod de studerendes retssikkerhed.

Det må dog give anledning til undren, hvis danske studerende i prøvesituationen er særligt truede af deres undervisere, er udsat for en særlig risiko for ikke at få en korrekt faglig bedømmelse eller må savne sikkerhed for, at regler og procedure overholdes. Ikke desto mindre er de tilløb, der i de senere år har været til en debat om omfanget af ekstern censur, blevet mødt med protester og ofte også med henvisning til retssikkerheden fra både studerende, undervisere, censorer, medier og mange politikere.

Markeringen af retssikkerhed er dog sjældent ledsaget af en nærmere uddybning af begrebet. Gruppen vil pege på tre relevante perspektiver i retssikkerhed:

- Det pædagogiske perspektiv – en anstændig behandling under prøven, hvor den studerende får mulighed for at vise, hvad vedkommende kan.
- Det faglige perspektiv - eksamen i forhold til fagelementets målopfyldelse.
- Det etiske perspektiv - at studerende får en ensartet og retfærdig behandling, samt en pålidelig bedømmelse af deres præsentation i overensstemmelse med de gældende regler (den formelle retssikkerhed).

Arbejdsgruppen respekterer de studerendes ønske om at få en ensartet og retfærdig behandling. Samtidig finder arbejdsgruppen, at universiteterne bør overveje, hvilke øvrige aspekter anvendelsen af ekstern censur kan tilgodese.

Man kan i den sammenhæng pege på, at Storbritannien har forladt målsætningen om at anvende et censorsystem til at sikre individuel retfærdighed i prøvesituationen. Som

det hedder i en rapport fra 1996 ”To re-establish the individual student as the primary focus of fairness would have significant and substantial costs in terms of the recruitment and funding of external examiners”. Storbritannien lægger nu i stedet for vægt på, som det fremgår af kapitel 3, overordnet at skabe retssikkerhed for de studerende ved at kvalitetssikre prøve- og eksamenssystemet som sådant.

Redskaberne hertil er dels en tæt dialog med universiteternes eksamensansvarlige, dels en konsekvent anvendelse af stikprøvebaseret censur. Arbejdsgruppen anbefaler, at censorinstitutionen herhjemme bliver udvidet med en tilsvarende rolle.

Stikprøvebaseret censur vil efter arbejdsgruppens vurdering ikke nødvendigvis formindske den enkelte studerendes retssikkerhed. Derimod kan retssikkerheden blive styrket ved, at selve prøve- og eksamenssystemets kvalitet forbedres i form af, at universiteterne kan udtage en stikprøve med henblik på at undersøge særlige forhold, fx hvis der er tale om nye undervisere, eller hvis der er problemer med en underviser eller lignende.

Dertil skal føjes, at der også i Storbritannien lægges større vægt på, at universitetslærere besidder den nødvendige eksamenspædagogiske indsigt til at kunne sikre en god prøvesituation for den studerende og til at gennemføre en præcis bedømmelse i forhold til de faglige målsætninger. Et tilsvarende fokus på indsigt i gennemførelsen af prøve- og eksamener er kun langsomt på vej i den pædagogiske uddannelse af danske universitetslærere, fx i adjunktuddannelsen. Til gengæld bør der ikke heri være nogen anledning til at betvivle, at danske universitetslærere har de rent faglige forudsætninger for at bedømme en præstation ved en prøve.

Arbejdsgruppen har forståelse for undervisernes (eksaminatorernes) behov for sikkerhed i karaktergivningen, fordi voteringen deles med en ekstern censor. Men en styrkelse af den enkelte undervisers både faglige og pædagogiske forudsætninger for at gennemføre en korrekt prøve bør kunne forebygge den skepsis, som mange undervisere formodentlig vil have over for en reduktion af den eksterne censur. Indførelsen af den nye karakterskala trækker i samme retning, idet karaktergivningen i forhold til målopfyldelse bør forenkle den enkelte bedømmelse.

I forbindelse med overvejelser om ændring i brugen af ekstern censur, herunder brug af stikprøver, bør det overvejes, om der kan foretages en afvejning af, om de ressourcer, der anvendes af hensyn til at sikre den enkelte studerendes retssikkerhed, står mål med de økonomiske ressourcer, der anvendes hertil. Man kunne fx forestille sig, at ressourcerne kunne bruges på mere undervisning, bedre undervisning og pædagogisk efteruddannelse af underviserne, mere vejledning af de studerende eller lignende.

I forhold til ’det etiske perspektiv’, jf. ovenfor, kunne udarbejdelse af etiske retningslinjer for eksamen være relevant. På mange udenlandske universiteter er der

udarbejdet detaljerede regelsæt for sikring af de studerendes rettigheder, også i eksamenssammenhæng. I Danmark er der med eksamensbekendtgørelsen fastsat centrale regler, hvis primære formål netop er at sikre de studerendes rettigheder i eksamenssammenhæng.

Et særligt spørgsmål vedrørende retssikkerheden er, om der er tale om en reel retssikkerhed, eller om der er tale om falsk tryghed for de studerende. Derfor skal også anke- og klagesystemet ses i sammenhæng med de studerendes retssikkerhed, og især hvis ekstern censur reduceres. Anke- og klagesystemet er således et supplement til den eksterne censur.

Arbejdsgruppen har ikke været i stand til at danne sig et overblik over belastningsgraden i det nuværende anke- og klagesystem, men det er indtrykket, at der er store variationer mellem uddannelser/fag og universiteter i forholdet til antallet af klage- og ankesager. Mundtlige prøver kan i den sammenhæng være et problem, da det ikke er muligt at klarlægge, hvad der er foregået, fordi der ikke - i modsætning til skriftlige prøver - foreligger nogen dokumentation. Antallet af ankesager kan have sammenhæng med, at karakteren ifølge eksamensbekendtgørelsen ikke kan sættes ned som følge af behandlingen af en klage (begunstigende forvaltningsakt). Det bør overvejes, om karakteren skal kunne sættes både op og ned i forbindelse med en ankesag, hvis resultatet af denne udløser en helt ny bedømmelse.

Med en omlægning af censurformen, hvor prøver ændres fra en bedømmelse med en underviser (eksaminator) og en ekstern censor til en bedømmelse med kun en underviser, vil et velfungerende og smidigt klagesystem kunne fastholde og understøtte retssikkerheden i forbindelse med censorernes øgede fokus med prøve- og eksamenssystemets konkrete kvalitet. Dette gælder især, hvis underviserne uddannes bedre i relation til karaktergivning m.v.

Arbejdsgruppen anbefaler:

- *At universiteterne gør prøve- og eksamensteknik til en obligatorisk del af uddannelsen af universitetslærere.*
- *At universiteterne udarbejder etiske retningslinjer for sikring af de studerendes rettigheder, herunder i eksamenssammenhæng.*
- *At universiteterne arbejder på at styrke den juridiske sagsbehandling ved behandlingen af klage- og ankesager, herunder især at sikre, at afgørelser begrundes i overensstemmelse med forvaltningslovens krav.*
- *At ankesager, der resulterer i en ny bedømmelse, også kan resultere i en lavere karakter i forhold til den første bedømmelse.*